

## МОГУЋИ ПОЛАЗНИ НИВО ЗА СРБИЈУ?

1. 'Предлог' Националног оквира квалификација је предвидео четири нивоа за Национални оквир квалификација у Србији испод универзитетског нивоа. Ови нивои грубо одговарају тренутној шеми за трогодишње и четворогодишње школе и више школе. Најнижи ниво би приближно одговарао претходним двогодишњим школама које више не постоје као образовна могућност, а које уједно и представљају квалификацију коју има велики број људи у Србији.
2. Ова четири нивоа би требало да одговарају Нивоима 2 - 4 Европског оквира квалификација (као што је представљено Парламенту Европске уније у септембру 2006.године\*).
3. У Европском оквиру квалификација постоји Ниво 1. Не постоји захтев нити очекивање у Европском оквиру квалификација да све земље чланице имају квалификације за сваки од његових нивоа; може се очекивати да се праксе разликују од земље до земље. Питање је да ли би било корисно да постоји такав ниво у Србији, чак испод претходне дипломе двогодишње школе. Овај документ се бави предностима и недостацима успостављања 'Полазног' нивоа у Србији†.

### **Праксе у неким другим земљама у Европској унији**

4. У Уједињеном Краљевству постоји неколико уско стручних квалификација на овом нивоу. Иако постоје неки програми обука испод Нивоа 1 Националних стручних квалификација (Ниво 1 Националних стручних квалификација је вероватно еквивалент Нивоу 2 Европског оквира квалификација или двогодишњој школи у Србији), ови програми су или за ученике који имају потешкоће у учењу којима се нуди да праве 'мале кораке' са јасном намером да их ови кораци доведу до далеко афирмисаније квалификације, или су то кратки 'пробни' програми за одрасле за које се издају прилично неформалне потврде, иако су неке од њих признате на националном нивоу. Од ових ученика/полазника се не тражи да приложе неке значајније потврде (сертификате) на тржишту рада.
5. Главна употреба овог нивоа у Уједињеном Краљевству је за сертификате за вештине основне писмености, нумеричке писмености и рачунарске писмености за одрасле као начина да се утиче на историјски проблем великог броја радника без оваквих вештина. Ови програми обично нису усмерени ка неким одређеним занимањима.
6. У Холандији постоји систем припреме за стручно образовање (*VMBO*) који је прилично широк стручни програм у нижим средњим школама који служи као припрема за стицање уже стручних квалификација у виду учења заната (*BBO* и *BBL*). Он се, међутим, може класификовати пре као Ниво 2 Европског оквира квалификација него као Ниво 1. У сваком случају, овај ниво поседује веома мали или готово никакав кредибилитет на тржишту рада уколико се не спроведе нека даља обука.
7. У Француској, слично овоме постоје стручне гимназије (*Classes de troisième insertion*) које су осмишљене са циљем да се олакша младим људима слабијих интелектуалних

---

\* Комисија Европске заједнице (Commission of the European Communities) (2006) 479 завршни.

† У ствари, уколико се одлучи да се успостави неки нижи ниво у односу на оне представљене у 'Предлогу', онда би било логично да се овај нижи ниво класификује као Ниво I и да се поново нумеришу виши нивои II-V. Овим би нумерисање било постављено на истој основи као и код Европског оквира квалификација чиме би се он заправо приближно поклопио са тренутном номенклатуром у Србији.

способности прелазак у стручне воде у много ранијем узрасту од уобичајеног. Аутор је мишљења да они не добијају формалне сертификате.

8. У Румунији је најнижи ниво њихов Ниво 1, који је вероватно врло сличан старим дипломама двогодишњих школа у Србији. Сада се ученици највише усмеравају на њихов Ниво Два (који је еквивалентан трогодишњој школи у Србији), мада још увек није јасно колики је број оних који ће то прихватити. Не знам да ли постоје било какве формалне квалификације испод овог нивоа, иако постоји мала група сертификата 'друге шансе' за неке основне занате која је посебно направљена за људе који су напустили школу веома рано. Ови сертификати су вероватно ближи Полазном Нивоу / Нивоу 1 Европског оквира квалификација, мада су у Румунији они формално класификовани као Ниво Један, заједно са двогодишњом школом.

9. У свим земљама Западне Европе постоји веома широк спектар кратких стручних курсева за незапослене, од којих су неки на крајње почетном нивоу. Мислим да многи од њих не досегну ниво формалних сертификата, осим до неког степена, у Уједињеном Краљевству.

### **Предности у Србији**

- Према Цензусу из 2002, око 21% популације није завршио основно образовање.\* Иако су многи од ових људи сада старији људи који су или завршили свој радни век или су близу краја свог радног века, јасно је да је знатан број њих део радне снаге, а они би могли да имају користи од неких обука. Заправо 33 % незапослених је класификовано као неквалификовано (Годишњак, Табела 3.11).
- Такви људи би без сваке сумње имали користи од основних програма обуке, нарочито уколико ови програми обухватају вештине основне писмености и нумеричке писмености. Могло би се рећи да би формални сертификати дали подстрек људима да похађају обуке, а повећали би и њихове шансе за запошљавање по завршетку обука.

### **Недостаји у Србији**

- Иако постоји Ниво (1) по *номенклатури* који представља ову врсту нивоа образовних достигнућа, у скоријој прошлости он никада није био циљ формалних обука. Увођење формалних сертификата на овом нивоу би се могло погрешно схватити;
- Чини се да међународне студије указују на то да они који стичу сертификате на овом нивоу заправо не добијају стимулацију на тржишту рада у виду повећане плате или веће вероватноће за запошљавањем. Изузетак су обуке за стицање основних вештина (основна писменост и нумеричка писменост);
- Када се мало боље погледа у структуру незапослених чини се да само 4% није завршило основно образовање. Много већи проценат (19%) је стекао основно образовање, али није стекао никакву квалификацију у средњем образовању (Годишњак, Табела 3.14). Ови људи, који су стекли основно образовање, би требало да буду у могућности да се опробају у скраћеној, далеко специфичнијој верзији претходне дипломе двогодишње школе, нарочито уколико имају неко радно искуство, а већина њих га и има. Сертификат нижег нивоа им неће помоћи да напредују даље од онога где су сада;
- Када би постојао веома низак ниво квалификација, израђен специјално за одрасле, онда би могла да се појави тенденција да се сви кратки курсеви за одрасле сврстају у ову категорију – управо због тога што се у Србији повезује дужина обуке са нивоом квалификације. То никоме не би помогло.

---

\* Статистички годишњак, 2005, Табела 2.9. Популација старија од 15 година.

## **Закључак**

10. Може се закључити да постоје мале могућности за формалну сертификацију за 'Полазни' ниво у Србији. Уопште не постоји таква могућност за младе људе који су сада са правом охрабрени да иду на трогодишње школовање. Увођење оваквог концепта за одрасле би било помало чудно, са малим бројем паралела у Европи (на основу свих података), а мало је вероватно да би овакав концепт добио практично признање на тржишту рада, што је оно што је битно.

11. Ово се не наводи са циљем да се каже да не постоје добре могућности за организовање основних обука за незапослене и остале у популацији која није завршила основну школу. Ове обуке би ипак требало да се фокусирају на основне вештине (основна писменост и нумеричка писменост), док би било прилично разборито да се обучавају људи на овом нивоу за основне послове код познатих послодаваца, али би било који покушај да се достигне права стручна оспособљеност на овом нивоу био мало вероватан.

12. Врло је вероватно да већи део радне популације\* и незапослени имају и вештине и искуство да се опробају у стицању квалификација бар на Нивоу 1 у Предлогу за Национални оквир квалификација (специфичне стручне вештине еквивалентне онима које млади људи стичу након стицања дипломе двогодишње школе).

13. Уколико се, међутим, одлучи да се уведе 'Полазни' ниво, могући дескриптор (који долази из Нивоа 1 Европског оквира квалификација и који прати модел осталих дескриптора у 'Предлогу') би могао бити:

“Препознавање основног општег знања примењеног на специфичну област занимања са вештинама неопходним за извршавање једноставних задатака. Потребно је директно надгледање како би се обезбедила поузданост. Могућности за даље учење су дефинисане унутар занимања.”

## **ЏОН ВЕСТ**

септембар, 2006.године

---

\* У ствари, прилично велики број запослених није завршио основно образовање у поређењу са незапосленима – око 18 % према Годишњаку (Табела 3.8). Они који су запослени јасно већ показују неки ниво радне компетенције. Иако ће можда имати лошије позиције (изгледе) уколико изгубе посао, мало је вероватно да ће им сертификат 'Полазног' нивоа добро послужити, јер са њим они једино могу да потврде свој садашњи ниво вештина.